

5. Nabeschuwing over voorvallen bij de 13^e Batterij Luchtdoelartillerie 1939-1940

Na het lezen van bestaande oorlogsverslagen, bestaande rapporten, gesprekken met oud-strijders betreffende de mobilisatie en oorlogsdagen 1940, zijn een aantal conclusies te trekken. Blijkt eveneens dat vele details bewust of begrijpelijke redenen niet werd vermeld.

Omdat er geen dagstaten zijn terug te vinden is niet meer vast te stellen, welke bezetting in de batterijen en pelotons op 10 mei aanwezig was. De verantwoordingsrapporten ingediend over de oorlogsdagen door batterij commandanten en hun officieren in Juni 1940 zijn grotendeels zeer summier en bevatten zinsneden van zelfbescherming.

Daarnaast is ook een niet te verwaarlozen kritische toon te vinden in de richting van ministeries en opperste legerleiding. Terughoudendheid was natuurlijk geboden, we waren bezet, de N.S.B. hield gevaar in, de vernietiging van administraties bracht beperking met zich. Jammer dat niet direct na de oorlog er een gedegen onderzoek en vastlegging van feiten heeft plaats gevonden. Pas vele jaren later (1970) is een verslag verschenen, 'De luchtverdediging in 1940'

Onomstotelijk is komen vast te staan:

1. Dat veel te laat voldoende vuurmonden en munitie werd aangeschaft.
2. Dat een veel te korte periode militairen werden opgeroepen.
3. Dat opleiden zo summier plaats vond dat soldaten hun eerste schot op de oorlogsmorgen losten.
4. Dat magazijnen voor munitie ontbraken.
5. Dat mobilisatie stellingen bij het uitbreken van de vijandelijkheden de oorlogsstellingen waren.
6. **Dat de eis van de opperste legerleiding geen dekkingen te mogen aanbrenge fataal bleek te zijn op 10 mei 1940**
7. Dat de vuurmondverdeling bij batterijen en pelotons ernstig verzwakt werd door het aantal oude mitrailleurs M25.
8. Dat gebleken is dat de moderne 2 en 4 tL. voor midden- en korte afstand bij batterijen het falen van de M25 mitrailleurs had kunnen voorkomen.

De bevestigingen voor het gestelde in de punten 1 t/m 3 werden in het eerste deel van dit boek uitvoerig toegelicht.

Punt 4, eveneens in het oorlogsverslag van lt. kol. Molenaar (1970).

Punt 5, De gehele mobilisatie stond het hoofddeel van de batterijen op dezelfde plaats als op de oorlogsmorgen. Wijzigingen daarop kwamen eerst op 11 mei en de volgende dagen.

Wat we hiermee willen zeggen is, alle luchtschendingen van de Duitsers voor 10 mei waren niet gericht op actie tegen ons met wapens, maar met zeer geavanceerd opnamemateriaal, waarmee plaats, - wapens en aantal werden vastgelegd, daarbij speelde de omgeving ook een grote rol.

Van welke zijde moest met de meeste kans tot overleven een aanval worden uitgevoerd.

Bewijs hiervoor is o.a. de aanval op de kazerne gelegen aan de Alkemadelaan. Eén zijde niet gedekt.

Punt 6 is een dekkingsdwaling te noemen onder de van hogerhand gegeven bevelen. Waarom?

Omdat er geen geld was uitgetrokken en de mening maar al te graag daarom op neutraliteit werd ingenomen, konden geen bestellingen met zekere afleverdata worden verkregen, waarbij aangetekend dat bestellen in Duitsland de slechtste zekerheid betekende voor het hebben van afweerwapens tegen datzelfde land.

Diversiteit van vuurmonden en hulpapparatuur brachten daarnaast ook een aantal moeilijkheden met zich. Wanneer je daarnaast camouflage en dekking gaat verbieden, terwijl helder denkenden daartegen protesteren, en je wuift dat weg, noemt het defaitistisch denken, dan kost dat mensenlevens door eigen falen. Er waren commandanten die aan de opdracht geen gevolg hebben gegeven en dekking hadden laten aanbrengen. Zij constateerden dat als de dekking er niet was geweest zeker meer doden en gewonden waren gevallen.

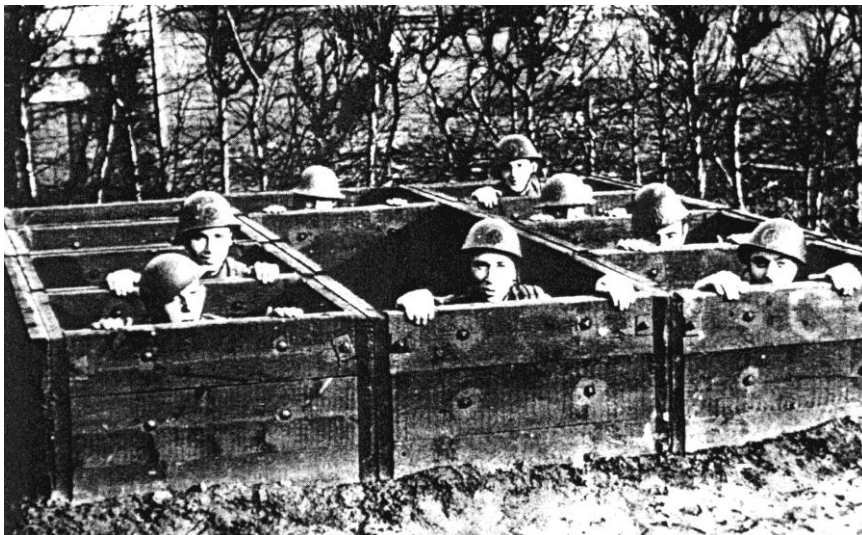
We laten hier volgen een voorval bij de 13^e bt. april 1940 dat aangeeft hoe verschillend er gedacht werd. We laten de oud-strijders Böinck en de Vries aan het woord.

Böinck; “het was ongeveer 1 week voor het uitbreken van de vijandelijkheden dat we bezoek kregen van onze commandant Bieringa met de kolonel Ridder Van Rappard en kapitein van Anrooy, de laatste was ct. geweest van de 3^e bt. Lu.A. in Utrecht en nu officier verantwoordelijk voor camouflage aangelegenheden.

Ik stond in de buurt van het gezelschap en hoorde hun gesprek. De kolonel zei tegen de kapitein van Anrooy "loop eens even rond en kijk wat camouflage moet kosten". Na een kijkje te hebben genomen kwam hij terug en zei: "Ik schat 800 gulden kolonel". Het gezicht van de kolonel trok wit weg en hij briepte: "Kerel ben je gek geworden, voor déze batterij 800 gulden". De kapitein zei: "Het zij mij vergund U een vraag te mogen stellen...., na een ja knik vervolgde de kapitein;" **Kunt u zich een graf voorstellen kolonel?** er kwam geen antwoord... de kapitein vervolgde.. **"Ja kolonel, ik kan dat wel... dat is een kuil met een kist erin, ... Ik voorspel u, deze batterij wordt geen graf maar een massagraf, let op mijn woorden"!!**

De Vries stond er ook bij en zei tegen de kolonel, "We staan hier in een open weidevlakte zonder camouflage of schuilmogelijkheden, we zijn toch machteloos als ze een duikvlucht ondernemen. Het antwoord van de kolonel was;" Jongetje ze zullen wel uitkijken, ze vliegen met een grote boog om jullie heen."

De korp. Gielen vertelde me dat in 1939 camouflage en dekking met zandzakken etc. was gerealiseerd, maar dat in 1940 alles verwijderd moest worden.

Deze voorzieningen moeten er zijn op plaatsen waar geen enkele mogelijkheid tot wegduiken aanwezig is. Schuttersputten of zandzakken zijn alternatieven.

Door deze maatregel stonden er vele geschutopstellingen zonder enige bescherming als prooi voor de Duitsers die meer dan een jaar alles hadden vastgelegd. **Hoe nauwkeurig, bewijst het in een vliegtuig dat werd**

neergeschoten aangetroffen overzicht voor de aanval op Den Haag, (stratenplan v. Sponeck).

De dag -nachtploeg van de 13^e bt. was 9 mei 1940 om 8 uur opgekomen en aanwezig tot 10 mei 8 uur. De 2^e luitenant San Giorgi en de vaandrig Takes de Vries waren de batterij commandanten. De ± 54 aanwezige onderofficieren, -korporaals en manschappen waren op de hoogte gebracht van verhoogde waakzaamheid. Het schitterende weer was een contrast met hun gevoelens.

Korp. v. Oostwaard vertelde:

“de spanning was bij het vorderen van de dag te voelen, het gekke was dat je er nagenoeg niet over sprak. Toen we de nacht ingingen bleef de nachtploeg aan de stukken en apparatuur. De dagploeg mocht volledig gekleed rusten in de slaapbarak, daar maakten maar enkelen gebruik van, dus waren direct beschikbaar toen er alarm werd geslagen. Na middernacht kwamen er in westelijke richting vliegend een aantal toestellen over, ver van ons vandaan en op grote hoogte. Allerlei veronderstellingen werden geuit. “ Zouden ze Engeland gaan aanvallen? Behalve de telefoonwacht was iedereen vanaf dat moment in de batterij, gereed om te vuren. Steeds meer vliegtuigen waren te horen, maar de zoeklichten bleven uit de lucht omdat mogelijk eigen toestellen eveneens in de lucht waren.

Over het verdere gebeuren die nacht is reeds uitvoerig geschreven zie verslag de Vries.

Het aandeel van de 1^e luitenant Bieringa bij de beschietingen en bombardementen is nergens terug te vinden. Hij was even in de batterij en verdween zonder mededeling waarheen op een motorrijwiel. Toen het batterijpersoneel op weg was naar het hoofdverblijf aan de Vliet via Park Leeuwenbergh kwam luitenant Bieringa aanrijden. Manschappen die enkele ogenblikken tevoren waren beschoten trachten hem in te lichten, omdat hij in die richting reed. Hij voldeed niet aan dit verzoek, waardoor hij het vijandelijk terrein binnenreed en gevangen genomen werd vervolgens afgevoerd naar de door Duitsers veroverde Johannahoeve.

Later is hij door Nederlands artillerievuur dat op het huis gelegd werd, in de kelder om het leven gekomen. Lange tijd zijn er vermoedens geopperd dat hij door de Duitsers zou zijn vermoord. Op een gevonden foto in die kelder stond een aantekening, “omgekomen door bomscherm in bovenlichaam, begraven op 11 mei 1940 te Voorburg”.

In de archieven van de Lu.A. vonden wij een verslag van de commandant van de 13^e Bt. Lu.A. 1940, gedateerd juni 1984. Daarnaast is hem in 1996 verzocht zijn herinneringen van ruim 50 jaar geleden op papier te willen zetten. Een samenvatting van beide verslagen laten wij hier volgen.

J.A. DuMee:

In april 1939 werd ik als 1^e luitenant ingedeeld bij de 13^e batterij luchtdoelartillerie te Voorburg. Tot de 10^e mei 1940 wisselde het commando enkele malen.

Op 10 mei 1940 werd ik vroeg gewekt door het schieten met zwaar geschut, kleepte mij direct aan en ging naar de batterij. Er was reeds verschillende malen gevuurd, iedereen was op zijn plaats.

Plotseling echter, verscheen een zeer laag vliegende bommenwerper boven de batterij waaruit bommen loskwamen. De uitwerking was vreselijk en de onrust onder de bemanning verward.

Toen ik waarnam dat valschermtroepen in de directe nabijheid van de batterij neerstreken, gaf ik vaandrig Takes de Vries opdracht de manschappen naar het verblijf aan de Vliet te laten vertrekken.

Toen ik aankwam bij het stafverblijf waren reeds verschillende uitkijkposten ingenomen. Ik zette meerdere posten uit langs de Vliet en nam vervolgens contact op met de kapitein Mikmak (Drievliet) die de coördinatie van de troepen op Ypenburg en Voorburg onder commando had. Ik meldde hem de situatie van de batterij. Besloten werd, omdat in het park Leeuwenbergh reeds gevechten plaats vonden, om versterking bij de Oude Tolbrug neer te zetten om een doorbraak te voorkomen.

Kort daarna nam de generaal Nauta contact met mij op en vroeg een verslag van het gebeurde met de batterij. Hij vroeg mij na te willen gaan, indien mogelijk, welk materieel er nog elders zou kunnen worden ingezet.

De batterij was echter op dat moment niet te bereiken door aanwezigheid van valschermtroepen die in de zin hadden, bleek later, een doorbraak te forceren bij één der bruggen van de Vliet.

We vernamen dat een versterking onderweg was onder leiding van de 2e luitenant Maduro. Deze zou het terrein ten westen van de Utrechtse weg proberen te zuiveren en op te trekken naar Huize Dorrepaal, waarin een Duitse groep was binnengedrongen en het huis bezette.

Toen de versterking Maduro bij de Tolbrug arriveerde, vormde lt. Maduro een kleine aanvalsgroep. Hij nam mee de korporaal Hekhuizen, voorzien van een mitrailleur. Ze wisten Dorrepaal binnen te dringen en de hele groep gevangen te nemen. Korporaal Hekhuizen heeft voor zijn moedig aandeel in

deze strijd een onderscheiding ontvangen.

Spoedig bleek dat Park Leeuwenbergh van de meeste Duitse aanvallers was gezuiverd en kon een poging worden ondernomen naar de batterij te gaan.

Met de korporaal Hekhuizen vonden wij onze weg naar de batterij en constateerden dat de Duitse valschermtroepen vernielingen aan materieel hadden aangebracht. Twee kanonnen en het vuurleidingstoestel en munitie waren nog in bruikbare staat.

Plotseling werden we onder vuur genomen. Hekhuizen zocht dekking in een sloot. Hij riep: "Luit, zoek dekking, kom hier". Ik zei: "Ben wel gek, ik heb mijn buitenmodel uniform aan". Ik realiseerde me later dat je onder zulke omstandigheden zo kunt reageren. Ik had namelijk de vorige avond in buitenmodel uniform nog aan een bespreking deelgenomen en in de haast dit weer aangetrokken om ten strijde te trekken.

In de loop van de dag vernam ik dat commandant Bieringa gevangen was genomen.

Toen de generaal in de late namiddag weer belde, kon ik hem het geconstateerde meedelen. Besloten werd dat ik materieel en bediening zou overdragen aan de commandant van de 14^e batterij, de 1^e luitenant van der Velde. De rest van het personeel zou ingezet worden bij de 163^e batterij Lu.A. (commandant lt Vaate) c.q. voor bewaking van de wegen. Dat is dan ook uitgevoerd. Persoonlijk heb ik nog de oorlogsdagen als verbindingsofficier gefunctioneerd tussen de Directie van Shell ten Huize Loudon en regeringsambtenaren.

Mijn laatste officiële rapport schreef ik in juni 1940 aan de generaal Nauta. (bijgevoegd als bijlage 1 bij Hoofdstuk 3)

HEST, van, Theodorus Augustinus Cornelis.
Geb. 27 september 1919 te Tilburg.

Dpl. soldt, 13^e bt.

Gesneuveld bij een vuurgevecht in Park Leeuwenbergh.

Schot in het hoofd viel achterover in de sloot en verdronk.

SWART, Willem Johannes Frederik.
Geb. 19 januari 1912 te 's-Hertogenbosch.

Dpl. Sergt., 13^e bt.

Gesneuveld bij 3^e vuurmond tijdens bombardement, was op slag dood.

BIERINGA, Jacob Jan
Geb. 6 februari 1911 te Roden.

Res. 1^e lt.; commandant 13^e bt.

Na gevangen genomen te zijn door de Duitsers, Overgebracht naar de Johannahoeve, waarschijnlijk gedood bij beschietingen door Nederlands artillerievuur.

Een scherf in de rug werd hem fataal.

JONG, de, Rienk Pieter.
Geb. 28 juni 1918 Lonneker.

Sergt. cap. 13^e bt.

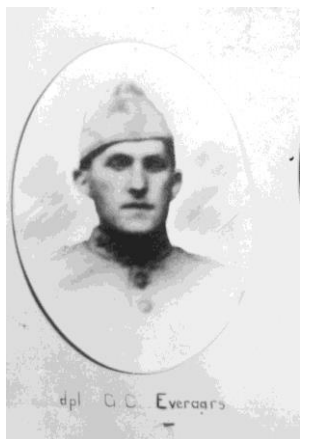
Als stukscommandant gesneuveld bij het 3^e stuk.
Was op slag dood. Was bijna niet te identificeren.

BARTELS, Salomon.
Geb. 31 januari 1918 te Amsterdam.

Dpl. soldt. 13^e bt.

Werd bij bombardement zeer zwaar gewond bij
3^e vuurmond, overleed ter plaatse.

EVERAARS, Gerard Cornelis.
Geb. 27 juni 1913 te Utrecht.

Dpl. soldt 13^e bt.

Bij het bombardement zeer zwaar gewond bij 3^e
vuurmond, ter plaatse overleden.

BRUINING, Wessel.
Geb. 20 februari 1919 te Assen.

Dpl. soldt. 13^e bt.

Bij een vuurgevecht gesneuveld in het park
Leeuwenbergh,

LEIH, Herman.
Geb. 10 augustus 1917.

Sergt. 13^e bt.

Gedood bij 3^e vuurmond tijdens het
bombardement.

HAGEN, Tijmen.
Geb. 12 maart 1912 te Ermelo.

Dpl. soldt. 13^e bt.

Gesneuveld tijdens het bombardement in de
batterij.

ROY, le, Johannes Jacobus
Geb. 6 december 1916 te Utrecht.

Dpl. soldt. 13^e bt.

Tijdens een vuurgevecht in het park
Leeuwenbergh zwaar gewond door schot in de
buik.

Overgebracht naar ziekenhuis en daar 10 mei
overleden.

In 1943 moest nog aan de dodenlijst ten gevolge van de oorlog worden
bijgeschreven:

Korporaal ziekenverpleger Johannes van OUDHEUSDEN, die als enige
in de batterij achterbleef om de gewonden en stervenden te begeleiden. Na
de landing van valschermtroepen werd hij door hen overvallen, men wilde
hem dwingen de Duitse gewonden te gaan helpen. Toen hij dit weigerde
werd hij door een of meer Duitsers met de kolven van de geweren in de
lendenen geslagen. Later bleken de nieren kapot te zijn geslagen. Hij
overleed daaraan op 20 februari 1943 te Tilburg.

Werd postuum onderscheiden. Ridder Militaire Willemsorde 4^e klasse.

Bij Koninklijk Besluit Nr. 6 van 19 juli 1946 werd de dienstplichtig korporaal-ziekenverpleger Johannes Martinus Petrus van Oudheusden posthuum benoemd tot Ridder Militaire Willemsorde 4^e klasse wegens:

“Heeft zich in de strijd door het bedrijven van uitstekende daden van moed, beleid en trouw onderscheiden door op 10 mei 1940 nabij het vliegveld Ypenburg als ziekenverzorger bij de 13^e Batterij Lucht doelartillerie met zeer veel zelfopoffering gewonden te verzorgen onder hevig vijandelijk vuur; hij is daarmee doorgedaan ondanks de door hem ondergane ernstige mishandelingen door een Duitscher. Voorts heeft hij zich in het vijandelijk vuur begeven om te trachten den vijand te bewegen niet op een keet te schieten, waar hij gewonden een ligplaats had verschaft. Hij is enkele jaren later aan de gevolgen van bovenvermelde mishandelingen overleden”.

“ZIJ RUSTEN IN VREDE”